

Ruim baan voor groen!

G r o e n s t r u c t u u r p l a n
Gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude

2013

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Ontwikkeling van een bijzonder landschap, met vier verschillende kernen	6
2. Eén structuurvisie, drie modellen voor het groen	12
3. Stem het beheer van het groen af op het landschap	16
3.1. Ingetogen openheid en meidoornsingels	16
3.2. Behaag de bewoonde dijklinten	16
3.3. Maak de dorpsranden landschappelijk	17
3.4. Rand van riet en grootse droogmakerij	17
4. Versterk de eigen karakteristiek van iedere kern	18
4.1. Spaarnwoude	18
4.2. Haarlemmerliede	18
4.3. Spaarndam	19
4.4. Halfweg	19
5. Zorg vanuit integrale benadering voor draagvlak in projecten!	20
5.1. Ingetogen openheid	20
5.1.1. Meidoornsingels langs fietspaden door de polders	20
5.1.2. Meidoornsingels langs andere wegen door de polders	20
5.2. Behaag de bewoonde dijklinten	21
5.2.1. Hagen in de binnenbochten	21
5.2.2. Hagen om parkeerplekken bij attracties buitendijks	21
5.3. Randen van riet en weidsheid	22
5.3.1. Stelling van Amsterdam	22
5.3.2. Beeldkwaliteit Penningsveer	22
5.3.3. Natuurontwikkeling natte Houtrakrand	22
5.3.4. Uitzicht over het IJ	22
5.4. Spaarnwoude	23
5.4.1. Kerkweg in het groen	23
5.5. Haarlemmerliede	23
5.5.1. Omgeving kerk en dorpsplein	23
5.5.2. Liedeweg: gemeenschappelijke verblijfsruimte	24
5.5.3. Dorpsentrees	25
5.5.4. Molenwetering en dorpsweide	25
5.6. Spaarndam	26
5.6.1. Dorpsrand Inlaagsedijk	26
5.6.2. Dorpsrand en dorpsentree Zijkanaal C Weg	26
5.6.3. Oostelijke dorpsentree via de Ringweg	27
5.6.4. De Ringweg als dorpsdreef	27
5.6.5. Ringweg-West: dorpsplein	27
5.6.6. Eenvoud in de wijken	27
5.7. Halfweg	28
5.7.1. Oranje-Nassastraat: dorpschart	28
5.7.2. Gemaal in groen balkon	28
5.7.3. Brug in het zicht	29
5.7.4. Landelijk Halfweg-Noord	29
5.7.5. Ontsluier de sluis	29
5.7.6. Halfweg-West: robuust met accenten	30
5.7.7. Afwaardering N200 in het dorp	31
5.7.8. De overstap van de Haarlemmertrekvaart	32
5.7.9. Eenvoud in de wijken	33
5.8. Landschappelijke inpassing A9	34

Voorwoord

Dit Groenstructuurplan (GSP) is een beleidsnota van de gemeente voor het behoud en de ontwikkeling van het groen in onze gemeente. Het groen dat kenmerkend is voor de ruimtelijke kwaliteit en aantrekkelijkheid van ons landschap, met name ook van onze kernen.

Dit plan kijkt ook verder. Het groen raakt aan vrijwel alle beleidsvelden binnen onze gemeente. Dit GSP is zo opgesteld dat het ons de mogelijkheid biedt om met het groen optimaal in te spelen op planprocessen in het kader van die beleidsvelden. We laten het groen met die processen 'meeliften'. Dat vereist een creatieve en open benadering van zowel burgers, politiek als ambtenaren. Samen kunnen wij de aantrekkelijkheid van de kernen in het landschap zodanig stimuleren dat het de economische en ecologische vitaliteit van de gemeente als geheel ten goede komt. Het groen mee laten liften levert niet zozeer extra werk en kosten op, vaak levert een integrale benadering juist voordelen voor het totaal op. Het vereist wel aandacht en bereidheid tot samenwerken, maar dat moet lukken in deze gemeente!

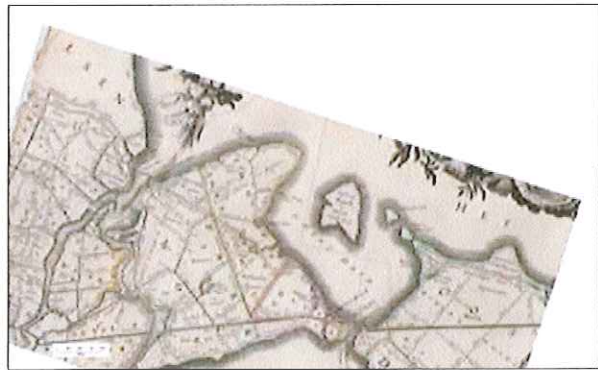
De gemeente streeft een duurzame financiering van het beheer van het groen in het buitengebied en in de kernen na. Dat is een algemeen belang. Velen hebben belang bij aantrekkelijke kernen die verankerd zijn in het landschap en de rijke geschiedenis van de regio. Dat stimuleert, naast mogelijkheden voor een vitale economie, rust en ruimte en dat is essentieel voor de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude als groene buffer tussen grote stedelijke gebieden. De reeks topografische kaarten op de volgende pagina's illustreren de speciale plaats van onze gemeente in de historische ontwikkeling van de regio. Laten we hier zelfbewust op voortbouwen!

Dit GSP voor de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude heeft een compacte overkoepelende visie op de toekomst van het groen in brede zin. Daarnaast omvat dit GSP een vertaling van die visie naar een reeks aanzetten tot concrete projecten om de visie in de praktijk te brengen.

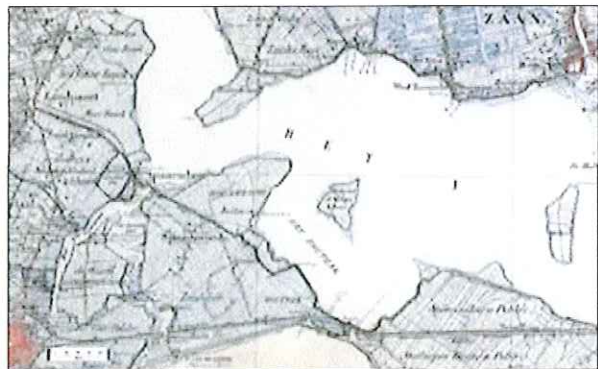
Ruim baan voor groen!

Het college van burgemeester en wethouders
van Haarlemmerliede en Spaarnwoude,
namens deze,

wethouder G. Markus

1647

1830-50

1915

1952

1993

1969

2004

1981

google -2008/009

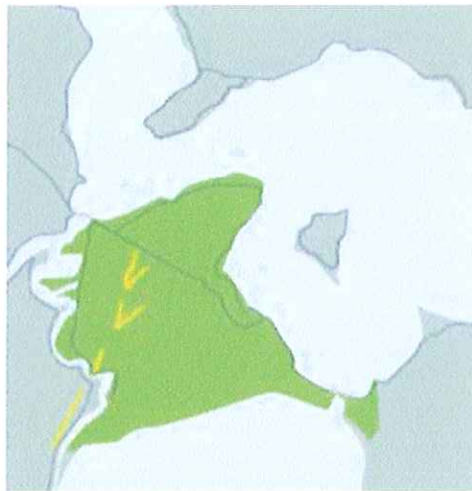

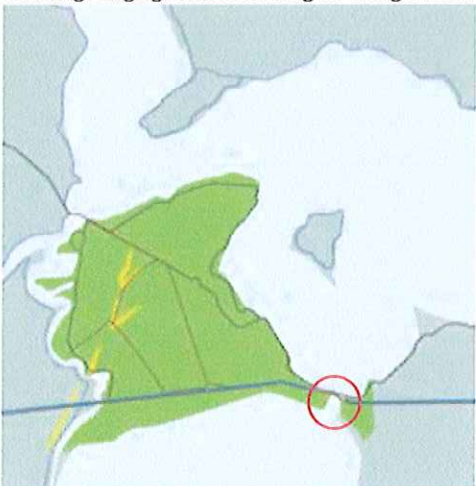
1. Ontwikkeling van een bijzonder landschap...

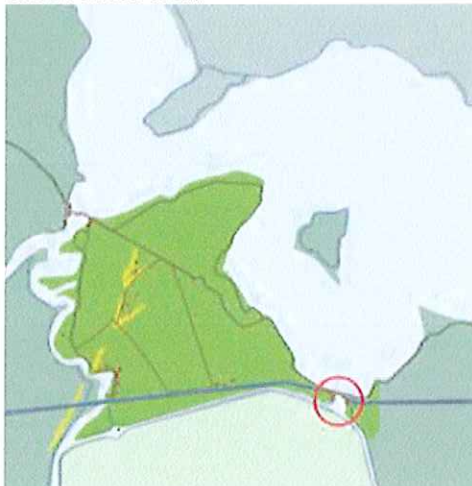
1. een 'eiland' tussen het Haarlemmermeer, het IJ en de Liede; op de strandwallen (geel) gingen mensen hoog en droog wonen.

2. dijken hielden het woeste water buiten (Spaarndammerdijk dateert uit 13e eeuw)

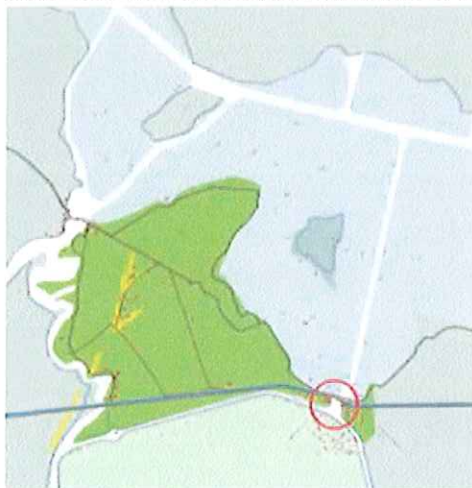
3. rond 1631 werd de Haarlemmertrekvaart tussen A'dam en Haarlem aangelegd: de eerste in Nederland! Overstap Halfweg.

4. In 1839 kwam hierlangs de eerste spoorlijn van Nederland en tussen 1849 en 1852 werd het Haarlemmermeer drooggelegd.

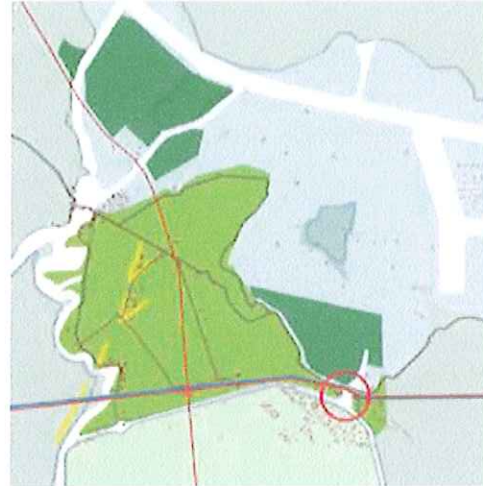
5. tussen 1872 en 1876 werd het IJ ingepolderd én het Noordzeekanaal gegraven. De sluizen bij Halfweg bleven belangrijk.

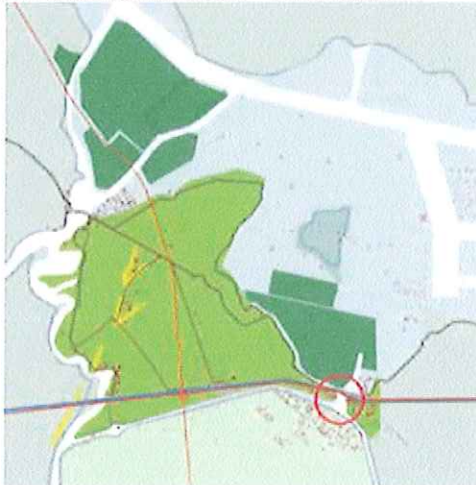
6. ten zuiden van Halfweg (steeds een belangrijke plek op de overgang van polders en 'ouweland') wordt gebouwd.

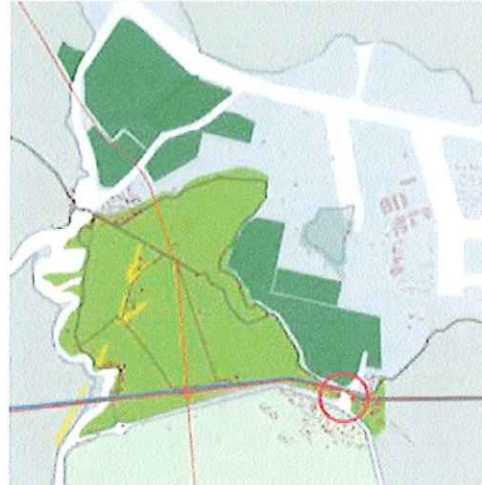
7. het voormalige jaagpad werd een autosnelweg (N200), de A9 werd rond 1970 aangelegd. (Kruispunt = Rottepolderplein)

8. intussen rukt ook de Haven van Amsterdam op (1981) en IJ-polderland verandert in recreatiegebieden (bos, golfbaan)

9. de verschillende kernen breiden uit (situatie 1993)

10. de Amsterdamse haven strekt zich steeds verder westwaarts uit en komt steeds meer in het zicht (2004)

11. de s102 ontsluit het havengebied en vormt een nieuwe (tijdelijke?) grens tussen haven- en recreatiegebied

12. langs de Liede trekken de Stelling van Amsterdam (fuchsia) en de oeverlanden andere vormen van recreatie aan (oranje)

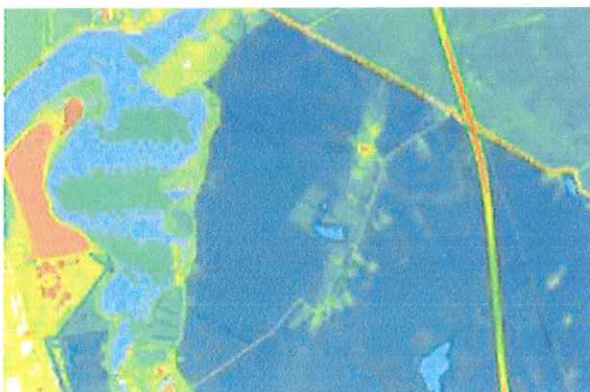

...met vier heel verschillende kernen

- Spaarnwoude op een strandwal

- Haarlemmerliede-Penningsveer op een dijk (en strandwal)

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) is met kleuren de hoogte van het maaiveld aangegeven. Donkerblauw is laag en de gele en oranje delen liggen hoger. De strandwallen van Spaarnwoude en de bult waar de stompe toren op staat zijn in de donkerblauwe polder duidelijk te herkennen.

• Spaarndam bij een dam

• Halfweg op een oversteek

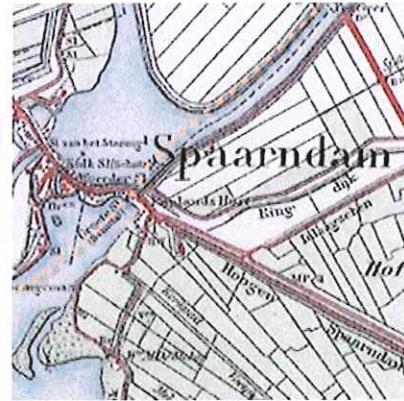

1647

1840

1915

1952

1969

1981

1993

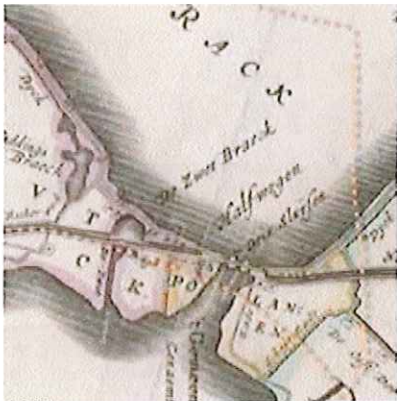

2004

2008

1647

1840

1915

1952

1969

1981

1993

2004

2008

Open en bloot

Binnen bebouwde kom: bestaande stedelijk groen voortzetten

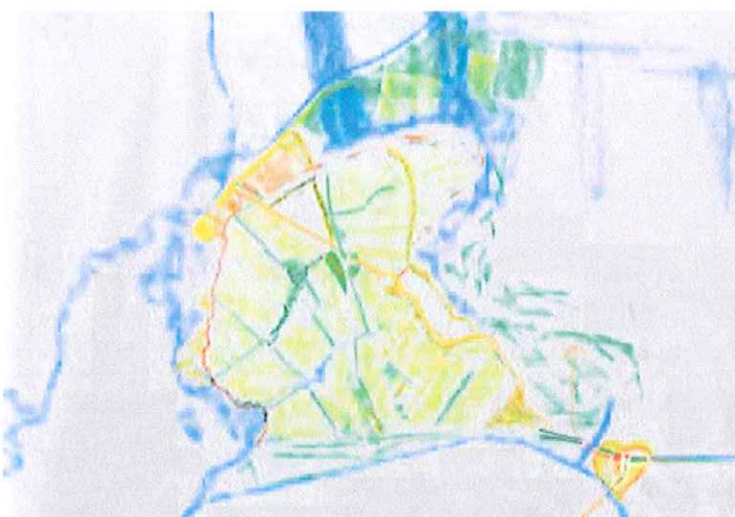
Buiten bebouwde kom: openheid boven alles

Hoofd in de schoot, of denken we groot?

Binnen bebouwde kom: *nieuwe robuuste groenstructuur gekoppeld aan cultuurhistorische herstelprojecten*

Buiten bebouwde kom: verdichting gericht op recreatief wonen

Open, maar ingetogen

Binnen bebouwde kom: bestaande groen omvormen richting bomen en gras

Buiten bebouwde kom: compartimentering van de openheid ter herstel van de beleving van oude polder met kernen en erven

Laagveenpolders

Binnen de raad was men het erover eens dat genuanceerd met de kwaliteit openheid van het landschap buiten de bebouwde kom dient te worden omgegaan. Het behouden van de openheid van het landschap is belangrijk, maar mag niet tot een 'open en bloot'-landschap leiden. Zeker om de kernen, woonlinten en erven in het historische landschap te verankeren koos men voor het model 'open maar ingetogen'. Grootschalige aanplant van nieuwe bossen in de laagveenpolders is niet nodig, maar het aanbrengen van smalle stroken beplanting gekoppeld aan de recreatieve routes, die de historische verkaveling volgen, kan ervoor zorgen dat de grootschalige ontwikkelingen in de omgeving van de gemeente niet overal het beeld overheersen. Deze benadering sluit ook aan bij veel van de wensen die inwoners van de gemeente tijdens de opstelling van de Structuurschets naar voren hebben gebracht.

De Liedelanden

In het wilgenstruweel, rietland en oeverlanden langs de Liede en de Mooie Nel ligt een reeks van bijzondere plekken versholten. Ze horen bij de Stelling van Amsterdam of het zijn haventjes en andere op watersport gerichte voorzieningen. Men geeft aan dat die bijzondere plekken verder ontwikkeld mogen worden, maar dat het wel een kleinschalig karakter dient te houden en overlast of overbelasting van het dijklint voorkomen moet worden.

De IJ-polders

Deze relatief jonge polders zijn de laatste decennia aan één stuk door sterk aan verandering onderhevig. Grootschalige bosaanplant, golfbaanontwikkeling en andere recreatierreinen hebben het beeld van deze droogmakerijen stevig gewijzigd in de afgelopen halve eeuw. De laatste jaren is daar de natuurontwikkeling langs de zuidelijke randen van die polders bijgekomen en nadert de havenuitbreiding van Amsterdam, ondanks de aanleg van 'het Groene Schip'. De gemeenteraad ziet verdere ontwikkelingen naderen en zal bezien of men invloed op deze plannen kan hebben om bijvoorbeeld het zicht vanaf de Ringweg, waar je anderhalve eeuw geleden vrij over het IJ kon kijken, allure te geven met nieuwe weidse vergezichten over het water naar het noorden.

De kernen

Voor het groenbeleid binnen de kernen bleek de raad een eensgezinde voorkeur voor een vereenvoudiging van het groen met een stevige basis van bomen en gras en enkele sieraccenten op speciale plekken in de kernen. Er was wel een stevige discussie over de inrichting van het centrum van de kernen Spaarndam en Halfweg. Uiteindelijk was men het erover eens dat hier behoorlijke ingrepen noodzakelijk zijn in de openbare ruimte. Deze ruimte wordt nu sterk door de verkeersfunctie bepaald, terwijl hier juist de verblijfsfunctie veel belangrijker zou moeten zijn. Dat vereist een herstructurering van de openbare ruimte en het groen kan daarbij een belangrijke rol spelen. Tijdens de workshop van de raad kwamen verschillende ideeën op om bij deze herstructurering historische elementen als de Haarlemmertrekvaart meer waarneembaar en beeldbepalend te maken.

3. Stem het beheer van het groen af op het landschap!

3.1 | Ingetogen openheid en meidoornsingels

Inwoners en de gemeenteraad hebben gekozen voor een ingetogen openheid van het landschap. In de laagveenpolders is de openheid gekoppeld aan het historische polderlandschap. De elementen van het moderne landschap zijn door die openheid echter vaak te overheersend aanwezig. Dat moderne landschap hoeft niet verstopt te worden, maar het dient niet de sfeer van het historische landschap te overheersen.

Door langs enkele paden meidoornsingels aan te brengen kan de openheid subtiel geleed worden in open ruimtes van 200-300 meter breed.

Door deze ruimtes met de lengterichting van de verkaveling mee te laten lopen is in die richting de weidsheid van de oude polder ervaarbaar - zeker vanuit Spaarnwoude en Haarlemmerliede, maar ook vanaf de fietsroutes en vanuit Spaarnadam - terwijl elementen als de snelweg en de haven nog slechts af en toe zichtbaar zijn.

3.2 | Behaag de bewoonde dijklinten

Op de erven langs de dijken en buitendijs kunnen wel bomen groeien, maar op de dijk zelf zijn ze ongewenst. Bomen op dijken kunnen namelijk het dijklichaam verzwakken. De dijk is behalve waterkering echter ook een weg en de openbare ruimte in woonlinten. Een alternatief voor een deel van die maatregelen is 'natuurlijk sturen': de dijk dient er uit te zien als verblijfsruimte, alsof je over het erf rijdt van de mensen die aan de dijk wonen, werken en spelen. Dit geldt met name van Haarlemmerliede tot Penningerveer en verder tot Spaarnadam. Met een gerichte aanplant van nieuwe hagen kan hier meer beslotenheid en 'erf-karakter' worden gecreëerd. Tegelijkertijd kan zo de dijk zijn historische uitstraling behouden.

De weg op de dijk zal zo smaller lijken en de doorzichten in de lengterichting van de weg worden korter. Dat lokt voorzigtiger rijgedrag uit. Daar moet tegenover staan dat er genoeg plekken moeten zijn voor auto's om elkaar te passeren. Die plekken moeten lang genoeg zijn en duidelijk zichtbaar.

3.3 | Maak de dorpsranden landschappelijk

De vier kernen zijn ieder op een eigen manier in het landschap verankerd. Soms hebben de dorpsuitbreidingen, hoe beperkt ook, toch voor een verstoring van die verankering gezorgd. Sommige van die wijpjes in Halfweg en Spaarndam liggen nu 'koud' in het historische landschap en zijn vanuit de wijde omtrek zichtbaar. Door bij iedere kern op een eigen manier de dorpsranden met groen in te richten kan de verankering van de kern in het landschap hersteld worden.

- Maak in Halfweg van de openbare ruimte ten noorden en zuiden van het stoomgemaal een 'groen balkon' naar het water. Maak de brug naar Zwanenburg als brug ervaarbaar. Geef de oost- en noordostrand een landelijke uitstraling. De bedrijvzone tussen de A5 en Ringvaart kan met knotwilgen langs de waterkant landschappelijk versterkt worden.
- In Spaarndam kan een beplanting van knotwilgen langs de waterkant en appel- en perenboompjes in het dijktaalud voor een landschappelijke afronding naar de polder zorgen. Aan de noordkant dient de begroeiing in de waterkant langs Zijkanaal C in toom gehouden te worden. Beschutting, maar ook uitzicht over het water voor de fietsers is belangrijk. Zet het hagenpatroon bij de brug langs het hele fietspad voort.

Koester de landschappelijke randen van Spaarnwoude en Haarlemmerliede. Vermijd een stedelijk sortiment en ga uit van inheemse bomen in gras en een enkele (meidoorn-)haag.

3.4 | Rand van riet en grootse droogmakerij

Versterk de sfeer van rietland, wilgenstruweel en moeras langs de buitenrand van de oude polders. In het westen dient de ontwikkeling van de oevers langs Liede en Mooie Nel volgens de bestaande plannen (Stelling en Bestemmingsplan Penningsveer) te geschieden: met een natuurlijk ogende oever waarin hier en daar elementen van de Linie of van havens in contrasteren.

Langs de noordelijke rand van de Inlaagpolder en de oostelijke randen van de Uiterdijken en de Verenigde Binnenpolder dient voortgegaan te worden met de natuurontwikkelingsrand met moeras en waterpartijen.

De toekomst van de Houtrakpolder is ongewis. Grootschaligheid en een contrast tussen bospartijen (eventueel met golfbanen erin en open boerenland is nu kenmerkend voor deze droogmakerij. Dat zou wel eens vervangen kunnen worden door een afwisseling van grote bospartijen met grote waterpartijen als de haven van Amsterdam verder naar het westen uitbreidt. Als dit gebeurt, kan wellicht de weidsheid van het gebied dat vroeger de watervlakte van het IJ was ervaarbaar worden gemaakt. Enerzijds vanaf het Groene Schip en anderzijds door een panoramisch uitzicht te creëren vanaf de Ringweg over het water naar het noorden.

